

Tanuláshoz szükséges alapkészségek mérése DIFER programcsomaggal cerebrális parézissel élő gyermekek körében iskolába lépéskor

Vissi Tímea – Feketéné Szabó Éva

Bevezetés

A poszterelőadás egy longitudinális vizsgálat első eredményeit tartalmazza, és már publikálásra került 2020-ban (Vissi, Feketéné Szabó, Papp, 2020). A vizsgálat célja a cerebrális parézissel (továbbiakban CP) élő gyermekek tanulási képességeinek, a képességek változásának feltérképezése. A vizsgálat hiánypótló, Magyarországon hasonló vizsgálat még nem történt. Az előadás az iskolába lépő gyermekek tanuláshoz szükséges alapkészségeinek szintjét vizsgálja.

A cerebrális parézissel (továbbiakban CP-vel) élő gyermekeket hagyományosan a mozgásfogyatékkal élő személyek közé sorolják, a CP azonban sohasem csak a mozgás érintettségében nyilvánul meg (Bax és mtsai., 2005; Jones, Morgan, Shelton, Thorogood, 2007). A kognitív készségekben megjelenő akadályok akár jobban befolyásolják az életminőséget és a szociális részvételt, mint a mozgásban való akadályozottság. Az elmúlt két évtizedben korlátozott számban jelentek tanulmányok, amelyek a CP-vel élő személyek egyéb – nem mozgás – képességeit vizsgálják. Fókuszba kerültek a nyelvfejlődés jellegzetességei (Richardson, Kertov 2006; Pirila et al. 2007; Pintér, 2016), a fizikai és a kognitív funkciók összefüggései (Dalvand, Dehghan, Hadian, Feizy, Hosseini 2012; Song 2013; Türkoglu, Türkoglu, Celik, Ucan 2017), az intellektuális státusz kisiskolásoknál (Ito, Araki, Tanaka, Tasaki, Cho 1997), a végrehajtó és figyelmi funkciók működése (Bottcher, 2010), az írás és intellektuális képességek összefüggése (Péntek-Dózsa, Lénárt, Papp, Pintér 2018; Péntek-Dózsa, Lénárt, Papp 2019). Viszonylag sok figyelem fordult az intelligenciavizsgálatok megbízhatóságára a CP-vel élő gyerekek körében (Esben 2003; Sigurdardottir, Eiriksdottir, Gunnarsdottir, Meintema, Arnadottir, Vik 2008; Foo, Guppy, Johnston 2013; Sherwell, Reid, Reddihough, Wrennal, Ong, Stargatt 2014; Reid, Meehan, Arnup, Reddihough 2018), amely vizsgálatok alapján az IQ teszt eredményei inadekvát eredményt mutatnak, és nem jósolják megbízhatóan a gyerekek iskolai sikerességét.

Módszer

A vizsgálathoz az SE Pető András Karának gyakorló általános iskolájában tanulmányait megkezdő gyermekek intézményi adatbázisában szereplő adatait használtuk. Az alapkészségek vizsgálatához a Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer (továbbiakban DIFER) (Nagy, Józsa, Vidákovich, Fazekasné 2004a; 2004b) programcsomagot alkalmaztuk, az elemzésben 6 részkészség és a szakirodalom alapján, az iskolaérettséget megbízhatóan jelző DIFER index (Józsa 2011, 39.) eredmények kerültek vizsgálatra: 1) írásmozgás-koordináció; 2) tapasztalati összefüggés megértés; 3) beszédhanghallás; 4) tapasztalati következtetés; 5) relációszókincs; 6) elemi számolás.

A nagymozgás funkciók szintjének meghatározásához a *Gross Motor Function Classification System* (továbbiakban GMFCS) (Palisano 2007; Högye, Jenei, Vekerdy-Nagy, 2016) osztályozási rendszert használtuk. A GMFCS nemzetközileg a legelter-

jedtebb a nagymozgást funkciók osztályozási rendszere, 5 szintet különít el, ahol az 1-es a legenyhébb, az 5-ös szint a legsúlyosabb akadályozottságot jelenti.

Eredmények

A vizsgálatba 87 CP-vel élő gyermek adatait vontuk be (54% fiú, 46% lány; átlag-életkor 7,7 év; $IQ \geq 70$; GMFCS szerinti besorolásuk: 14% 1. szint, 20% 2. szint, 36% 3. szint, 22% 4. szint, 8% 5. szint). Részkészségenként tekintve a beszédhanghallás kivételével a CP-vel élő gyermekek átlageredménye jelentősen lemarad a többségi tanulók átlageredményéhez viszonyítva (Józsa 2004). Írásmozgás koordináció: országos 74,4% - CP 33,9%; tapasztalati összefüggés megértés: országos 75% - CP 65,67%; beszédhanghallás: országos 90% - CP 86,44%; tapasztalati következtetés: országos 67,9% - CP 58,29%; relációszókincs: országos 85,6% - CP 65,67%; elemi számolás: országos 83,8% - CP 52,54%). Az iskolaérettséget jelző DIFER indexet megvizsgálva a gyermekek 13,8%-a éri el az iskolaérettségi szintet (országos átlag 78%; Józsa 2016), 54%-a a nagycsoportos óvodások készség szintjét (országos átlag 17%; Józsa 2016), 32,2%-a a középső csoportos óvodások (országos átlag 5%; Józsa 2016) készség szintjét éri el. A vizsgálatba vont gyermekek közül a DIFER index optimális szintjét egyetlen gyermek sem érte el. A DIFER index és a GMFCS szint között összefüggés nem mutatkozott.

Következtetések

A vizsgálat eredménye megerősítette, hogy az IQ teszt eredménye nem elegendő a CP-vel élő gyermekek kognitív készségeinek felmérésére és a sikeres iskolai teljesítmény előrejelzésére. Egyetértünk azokkal a szerzőkkel, akik sürgetik, hogy a CP-vel élő gyermekek felmérését a kezdetektől szükséges kiterjeszteni egyéb készségeik és képességeik feltérképezésére is, illetve fejlesztési céljaikat, támogatásukat is ehhez, a valós támogatási szükséglethez szükséges igazítani.

Irodalomjegyzék

- Bax, M., Goldstein, M., Rosenbaum, P., Leviton, A., Paneth, N., Dan, B., et al. (2005): Proposed definition and classification of cerebral palsy. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 47.(8), 571–576.
- Bottcher, L. (2010): Children with Spastic Cerebral Palsy, Their Cognitive Functioning and Social Participation: A Review. *Child Neuropsychology*, 16. 209–228.
- Dalvand, H., Dehgan, L., Hadian, M. R., Feizy, A., Hosseini, S. A. (2012): Relationship between gross motor and intellectual function in children with cerebral palsy. A cross sectional study. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 93. 480–484.
- Esben, P. (2003): „New CP” Cerebral Palsy – hold to the light. *The Danish Society for Cerebral Palsy*, Copenhagen.
- Foo, R. Y., Guppy, M., Johnston, L. M. (2013): Intelligence assessments for children with cerebral palsy. A systematic review. *Developmental Medicine & Child Neurology* 55. (10), 911–918.

- Hógye Zs., Jenei Z., Vekerdy-Nagy Zs. (2016): Felső végtagi funkcionális tesztek használata a rehabilitációban – Melyiket válasszuk? *Rehabilitáció* 26, 221–229.
- Ito, J., Araki, A., Tasaki, T., Cho, K. (1997): Intellectual status of children with cerebral palsy after elementary education. *Pediatrics Rehabilitation*. 1.(4), 199–206.
- Jones, M., Morgan, E., Shelton, J., Thorogood, C. (2007): Cerebral Palsy. Introduction and Diagnosis. *Journal of Pediatric Health Care*, 21 (3), 146–152.
- Józsa, K. (2004): Az első osztályos tanulók elemi alapkészségeinek fejlettsége. Egy longitudinális kutatás első mérési pontja. *Iskolakultúra*, 14.(11), 3–16.
- Józsa K., Csapó B. (2010): Az iskola kezdetén mért DIFER készségek előrejelző ereje. In: Molnár É., Kasik L. (szerk.). VIII. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Tartalmi összefoglalók. 47–48. SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged. 51.
- Józsa, K. (2011): Híd a többségi és a gyógypedagógia között: a DIFER programcsomag. In: Papp, G. (szerk.): A diagnózistól a foglalkozási rehabilitációig. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 37–59.
- Józsa, K. (2016): Kihívások és lehetőségek az óvodai fejlesztésben. *Iskolakultúra*, 26.(4), 59–74.
- Nagy J., Józsa K., Vidákovich T., Fazekasné F. M. (2004a): DIFER programcsomag: Diagnosztikus fejlődésvizsgáló és kritériumorientált fejlesztő rendszer 4–8 évesek számára. Mozaik Kiadó, Szeged.
- Nagy J., Józsa K., Vidákovich T., Fazekasné F. M. (2004b). Az elemi alapkészségek fejlődése 4–8 éves életkorban. Mozaik Kiadó, Szeged.
- Palisano, R. J. (2007): GMFCS-E & R Gross Motor Function Classification System: Expanded and Revised. *Canchild centre for childhood disability research*, Ontario, Canada.
- Péntek-Dózsa M., Lénárt Z., Papp G., Pintér E. (2018): Halmazottan fogyatékos cerebrális parietikus tanulók írásának vizsgálata. In Gereben F., Cserti-Szauer Cs. (szerk.): *Gyógypedagógia – dialógusban. Fogyatékossgal élő gyermekek, fiatalok és felnőttek egyéni megsegítésének lehetőségei. Tanulmánykötet a Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete 46. konferenciáján elhangzott előadásokból.* (289–297.) Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete és az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara, Budapest.
<https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/39269> Letöltve: 2020. 01. 27.
- Péntek-Dózsa M., Lénárt Z., Papp G. (2019): A cerebrális parézissal diagnosztizált tanulók írása a kézfunkció, a mozgásállapot és az intellektuális képességek tükrében. *Gyógypedagógiai Szemle*, 47.(4), 249–269.
- Pintér H. (2016): Az írásbeli kommunikáció fejlesztése a konduktív nevelésben. Esettanulmány. In: Deák A., Kollega Tarsoly I. (szerk.): *Tanulmányok a konduktív pedagógia köréből.* Pető András Főiskola, Budapest, 247–265.
- Pirila, S. et al. (2007): Language and motor speech skills in children with cerebral palsy. *Journal of communication disorders*, 40.(2), 116–128.
- Reid, S., Meehan, E., Arnup, S., Reddihough, D. (2018): Intellectual disability in cerebral palsy. A population-based retrospective study. *Developmental medicine and child neurology* 60.(7), 687–694.
- Richardson, K., Kertoy M. (2006): Language Characteristics of Children and Youth with Cerebral Palsy. *Published online on Canchild*.

- <https://canchild.ca/en/resources/105-language-characteristics-of-children-and-youth-with-cerebral-palsy> letöltve: 2018. június 28.
- Sherwell, S, Reid, S. M., Reddihough, D. S., Wrennal, J., Ong, B., Stargatt, R. (2014): Measuring intellectual ability in children with cerebral palsy: Can we do better? *Research in Developmental Disabilities*, 35.(10), 2558–2567.
- Sigurdardottir, S., Eiriksdottir, A., Gunnarsdottir, M., Meintema, M., Arnadottir, U. Vik, T. (2008): Cognitive profile in young Icelandic children with cerebral palsy. *Developmental medicine and Child Neurology* 50.(5), 357–362.
- Song, C. S. (2013): Relationships between Physical and Cognitive Functioning and Activities of Daily Living in Children with Cerebral Palsy. *Journal of Physical Therapy Science* 25.(5), 619–622.
- Türkoglu, G., Türkoglu, S., Celik, C., Ucan, H. (2017): Intelligence, functioning, and related factors in children with cerebral palsy. *Noro Psikiyatri Ars.* 54.(1), 33–37.
- Vissi T., Feketéné Szabó É., Papp G. (2020): Tanuláshoz szükséges készségek mérése DIFER programcsomaggal cerebrális parézissel élő gyermekek körében iskolába lépéskor. *Gyógypedagógiai Szemle* 48(1-2), 113–130.